

Notodden Utvikling AS

Eierskapskontroll - Notodden kommune

2014 :: 407008

Innhold

Sammendrag	3
1 Innledning	7
1.1 Bakgrunn, formål og problemstillinger	7
1.2 Metode	8
1.3 Kriterier	8
1.4 Høring	9
2 Fakta om selskapet	10
3 Om eierkommunen	13
3.1 Rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteresser	13
3.2 Blir vedtak, rutiner, lovkrav og etablerte normer fulgt?	15
4 Næringsarbeid og stedsutvikling	24
4.1 Føringer for næringsarbeidet	24
4.2 Koordinering av arbeidet med stedsutvikling.....	25
5 Anbefalinger	27
Vedlegg	27
Formler benyttet ved beregning av nøkkeltall:	28
Høringsuttalelse	29
KS' Anbefalinger om eierskap mm	30

Foto forside: Svilen Milev, www.effective.com

Sammendrag

Bestilling og bakgrunn

Eierskapskontrollen er bestilt av kontrollutvalget i Notodden kommune i sak 18/15.

Med utgangspunkt i kontrollutvalgets bestilling har vi utarbeidet følgende problemstillinger:

- *Har kommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteressene sine i Notodden Utvikling AS?*
- *Bli vedtak, retningslinjer og etablerte regler og normer for god eierstyring fulgt?*
 - *Hvordan er eierskapsmeldingen fulgt opp?*
- *Har kommunen gjennom sitt eierskap gitt føringer for næringsarbeidet som Notodden Utvikling AS driver?*
- *Har kommunen gjennom sitt eierskap sikret koordinering av arbeidet med stedsutvikling i kommunen?*

Metode

Eierskapskontrollen er gjort i overensstemmelse med kommunelovens regler om gjennomføring av selskapskontroll, samt forskrift om kontrollutvalg og gjeldende veileder for selskapskontroll, fastsatt av Norges kommunerevisorforbund.¹

Rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteresser i Notodden Utvikling AS

Kommunen har gjennom vedtatt eierskapsmelding og eierskapsstrategi etablert rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteressene i NUAS. Rutinene er ikke helt i tråd med anbefalingene som er gitt. Dette gjelder utarbeiding av styreinstruks, politisk og administrativ ledelse sin deltakelse i styrer til selskap kommunen eier og rutiner for avklaring i forkant av møter i eierorgan.

Eierskapsmeldingen kan også omfatte opplæring. Kommunen har i dag ikke et godt nok system for opplæring i eierstyring for egne folkevalgte.

¹ Selskapskontroll - fra A til Å, Norges kommunerevisorforbund 11. mai 2011

Oppfølging av eierskapsmeldingen

Det er punkter i eierskapsmeldingen med tilhørende eierstrategi som ikke er fulgt godt nok opp i praksis. Kommunen har ikke sikret at det er utviklet styringsparametere som grunnlag for evaluering og oppfølging av eierskapet. Det er heller ikke utarbeidet en aksjonæravtale slik kommunen har lagt til grunn at det skal gjøres i eierskapsmeldingen.

Kommunen ønsker i eierstrategien at kommunens planer på nærings- og stedsutvikling skal ligge til grunn for selskapets virksomhet. Dette framgår ikke av selskapets vedtekter, men selskapet følger dette opp i praksis. Videre skal selskapet ha ansvar for næringsrelatert stedsutvikling. Dette er også nedfelt i vedtektene vedtatt i 2013 der selskapet fikk endret ansvar fra stedsutvikling generelt til næringsrelatert stedsutvikling. Vi kan ikke se at arbeidet med stedsutvikling er endret, men mener at virksomheten likevel er i tråd med vedtektene. Dette må sees i sammenheng med at det ikke er noen helt entydig grensegang mellom næringsrelatert stedsutvikling og annen stedsutvikling.

Selskapet rapporterer og informerer i tråd med de krav kommunen har satt i eierskapsmeldingen. Kommunen har imidlertid ikke selv etablert et godt system for å sikre rapportering til kommunestyret og at eierutøvelsen speiler kommunestyrets samlede beslutning.

Kommunen har ikke etablert et årlig møte der kommunestyret får rapportering fra selskapene samlet og kommunens eierstrategi blir drøftet, slik eierskapsmeldingen legger opp til.

Eiermøter kan være et tiltak for å sikre løpende dialog. Til slike møter skal alle eierne være invitert. Det har ikke vært slike møter, men selskapet har hatt møter med kommunen. Kommunen har både rollen som eier, som oppdragsgiver og som samarbeidspart i forhold til selskapet. Selskapet skal forholde seg likt til **alle** eierne. Det er derfor viktig at både kommunen og selskapet er bevisst kommunens ulike roller.

Eierskapsmeldingen er ikke fulgt opp når det gjelder nominasjon og valg av styremedlemmer. Selskapet har ikke numerisk vara til styret og det er ikke etablert prosedyrer og rutiner for nominasjon til og valg av styre.

Forventingen om at styret skal knytte seg til styreregisteret er bare fulgt opp av ett av styremedlemmene.

Føringer for næringsarbeidet

Kommunen har gitt noen overordnede føringer for næringsarbeidet, primært gjennom dokumentet «Mål for utviklingen». Kommunen har imidlertid ikke fulgt opp eget vedtak om å utarbeide en ny næringsstrategi. Det at selskapet også etterlyser en strategiske næringsplan, mener vi viser at gjeldene strategidokument ikke er godt nok egnet som strategidokument for selskapet.

Operasjonaliseringen av «Mål for utviklingen» er lagt til selskapet ved styret. Dette er en naturlig konsekvens av valgt organisering. Eventuelle dokumenter som kommunen ønsker skal være førende for selskapet, som en kommunal næringsstrategi, må forankres i eierorganet, generalforsamlingen.

Koordinering av arbeidet med stedsutvikling

For å få til god koordinering er det det nødvendig med klarhet i hvem som har ansvar for hva. Tilbakemeldingen fra kommunens administrasjon tyder på at vedtektsendringen ikke har avklart roller og ansvarsdeling. Vi har ikke sett at kommunen eller eierorganet har gitt andre føringer som kan bidra til klarhet i ansvarsdeling og roller for selskapet og kommunens organisasjon. Etter vår vurdering er det heller ikke klart hvilken rolle kommunen har overfor selskapet i koordineringsarbeidet – om det er rollen som eier eller rollen som oppdragsgiver.

Etter vår vurdering er det enklere for kommunen å sikre koordinering av arbeidet med stedsutvikling gjennom klare bestillinger til selskapet fra kommunen som oppdragsgiver enn gjennom eierrollen.

Anbefalinger

På bakgrunn av de funnene som er gjort i denne kontrollen, anbefaler vi at kommunen:

- følger opp vedtaket om å utarbeide en strategisk næringsplan,
- vurderer om eierstrukturen i NUAS AS er hensiktsmessig,
- har en gjennomgang av eierskapsmeldingen og foretar nødvendige justeringer,
- sikrer at folkevalgte representanter får opplæring i eierskap i tråd med anbefalingene om godt eierskap,
- treffer tiltak for å sikre at føringer i eierskapsmeldingen blir gjennomført:
 - etablerer en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierrepresentanten og kommunestyret som organ i forkant av generalforsamlingen,

- sikrer at rapportering fra selskapene og kommunens eierstrategi drøftes årlig i kommunestyret i tråd med eierskapsmeldingen,
- sikrer at kommunens generelle eierskapsmelding er kjent av selskapet og at den følges bedre opp,
- vurderer om eierskapsmeldingen og etablert praksis tilsier vedtektsendring for selskapet når det gjelder:
 - valgkomite og vararepresentanter,
 - frist for innkalling til generalforsamling,
 - rådmannens observatørstatus i styret,
 - ansvar for å jobbe etter kommunens planer på området.

Skien, 26.11.15

Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Bakgrunn, formål og problemstillinger

Eierskapskontrollen er bestilt av kontrollutvalget i Notodden kommune i sak 18/15. Kontrollutvalget ba i vedtaket revisjonen se spesielt på hvilke føringer Notodden kommune gir for næringsarbeidet, hvordan Notodden kommune har fulgt opp eierskapsmeldingen for selskapet, og hvordan (steds)utviklingsarbeid i kommunen blir koordinert med arbeidet som skjer i regi av Notodden Utvikling AS (NUAS).

Bakgrunn for bestillingen er rullering av plan for selskapskontroll 2012-2015 for Notodden kommune behandlet i kontrollutvalget sak 32/14.

Vi har utarbeidet følgende problemstillinger:

- *Har kommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteressene sine i Notodden Utvikling AS?*
- *Blir vedtak, retningslinjer og etablerte regler og normer for god eierstyring fulgt?*
 - *Hvordan er eierskapsmeldingen fulgt opp?*
- *Har kommunen gjennom sitt eierskap gitt føringer for næringsarbeidet som Notodden Utvikling AS driver?*
- *Har kommunen gjennom sitt eierskap sikret koordinering av arbeidet med stedsutvikling i kommunen?*

Kontrollen omfatter hovedsakelig årene 2013 og 2014.

Vi har i denne kontrollen ikke sett på oppfølging av selskapets datterselskaper. Vi har imidlertid fått opplyst at det ikke er fastsatt retningslinjer for NUAS sitt eierskap i datterselskaper, noe vi mener kan være et poeng for et selskap som NUAS.

NUAS får offentlig støtte for å drifte selskapet, og yter selv på ulike måter offentlig støtte til virksomheter. Både kommunen og NUAS AS bør være oppmerksomme på reglene for offentlig støtte. Vi har ikke kontrollert om disse reglene er fulgt.

Vi har ikke undersøkt om NUAS har overholdt kravene i offentleglova. Siden kommunen har mer enn halvparten av stemmene på generalforsamling, er selskapet i utgangspunktet underlagt offentleglova, jf. offentleglova § 2. Det kan være forhold som gir grunnlag for unntak fra dette, men vi har ikke undersøkt om det er tilfelle for NUAS.

1.2 Metode

Denne kontrollen er en *eierskapskontroll*. Kontrollen er gjennomført i samsvar med kommunelovens regler om selskapskontroll i §§ 77 og 80, forskrift om kontrollutvalg §§ 13 og 14, samt gjeldende veileder for selskapskontroll, fastsatt av Norges kommunerevisorforbund.²

I rapporten presenterer vi noe informasjon om selskapet. Vi mener at denne informasjonen kan være med på å gi et helhetlig bilde av eierstyringen av selskapet, og om denne fungerer i praksis. Ut over dette omfatter ikke kontrollen styrets ansvar og virksomheten i selskapet.

Kontrollen er gjennomført av Anne Sæterdal og Kirsti Torbjørnson.

1.3 Kriterier

Kriterier for vurderingene i rapporten bygger i hovedsak på følgende kilder:

- lov 13. juni 1997 om aksjeselskap,
- lov 19. mai 2006 om rett til innsyn i offentlig verksemd,
- KS anbefalinger for eierstyring (vedlegg)³,
- selskapsavtalen og relevante kommunestyrevedtak,
- kommunens eierskapsmelding og eierstrategi.

Fakta i rapporten bygger på informasjon som er innhentet gjennom:

- egenerklæring fra styret,
- egenerklæring fra eierrepresentant besvart av rådmann,
- skriftlig intervju med eierrepresentant, daglig leder og rådmann,
- dokumentgjennomgang.

I rapporten fokuserer vi på negative funn. Det som er i orden blir som hovedregel ikke omtalt.

Vi mener at metodebruk og kildetilfang i denne eierskapskontrollen har gitt et godt nok grunnlag til å svare på de problemstillingene som kontrollutvalget har vedtatt.

² Selskapskontroll - fra A til Å, Norges kommunerevisorforbund 11. mai 2011

³ Anbefalingene ble justert i november 2015, men er ikke oppdatert i denne rapporten. Det er primært strukturelle endringer som er gjort.

1.4 Høring

Utkast til rapport ble sendt på høring til selskapets styre og daglige ledelse og til ordfører med kopi til rådmann i Notodden kommune 04.11.15. Hverken selskap eller kommunen hadde kommentarer som gjorde det nødvendig å endre rapporten.

Høringsuttalen fra selskapet følger som vedlegg til rapporten.

Det er rådmann som har avgitt høringsuttale på vegne av kommunen. Rådmannen påpeker at rapporten vil danne et viktig underlagsdokument i de prosesser som Notodden kommune og Notodden Utvikling AS må gjennomføre i nær fremtid for både å fungere og levere resultater i samsvar med intensjonen med selskapet. Videre at rapporten gir et godt grunnlag for å foreta nye vurderinger for å bedre både samhandling, arbeidsdeling og resultater mellom de involverte partene.

2 Fakta om selskapet

Notodden utvikling AS (NUAS) ble stiftet i 1992. Eierne er vist i oversikten nedenfor.

Eiere	Aksjer	Eierandel
Notodden kommune	1150	57,5 %
Hjartdal og Gransherad Sparebank	400	20 %
Tinfos AS	400	20 %
Notodden næringsforening⁴	50	2,5 %

Selskapets formål er å fremme nærings- og næringsrelatert stedsutvikling i Notodden kommune. Arbeidet skal drives på non-profit grunnlag. Det er ikke selskapets formål å maksimere avkastning eller akkumulere verdier og selskapet skal over tid gå i balanse. Selskapet har ikke anledning til å utdele utbytte. (Selskapets vedtekter punkt 3.)

Formålsparagrafen i vedtektene ble endret i 2013. Det ble da spesifisert at selskapets arbeid med stedsutvikling skal gjelde den næringsrelaterte stedsutviklingen. Tidligere var formålet å fremme stedsutvikling.

Ifølge selskapets årsmelding skal NUAS kunne tilby risikokapital til selskaper i en oppstartsfase, forutsatt at virksomheten etableres på Notodden.⁵ I tillegg tilbyr selskapet konsulentbistand, rådgivningsvirksomhet og hjelp til styrearbeid for lokale virksomheter, lokale etablerere eller til interessenter utenfor kommunen som ønsker å etablere seg i kommunen. Selskapet bidrar også med tilskudd og egne ressurser i både stedsutviklingsprosjekter og næringsutviklingsprosjekter.

Kommunens plandokument «Mål for utviklingen» fungerer som selskapets overordnede strategiske dokument, jf. pkt. 3. På bakgrunn av dette dokumentet utarbeider selskapet en konkret handlingsplan som gjennomgås og oppdateres årlig med styret i selskapet. Årets handlingsplan ble behandlet i sak 15/04/16 i styremøte

⁴ Næringsforeningen var ikke operativ i 2013 og har ikke vært det senere. Vi har ikke fått avklart om foreningen faktisk er avviklet. Næringsforeningen er ikke registrert i Brønnøysundregisteret. Dersom foreningen er avviklet bør eierskapet til aksjene avklares.

⁵ Kommunen har i saksdokumentene for egen eierskapsmelding lagt til grunn at selskapet skal kunne tilby risikokapital/toppfinansiering i form av aksjekapital eller ansvarlig lån forutsatt at virksomheten etableres på Notodden.

17.04.15. Handlingsplanen gir en oversikt over prosjekter og tiltak som NUAS er involvert i.

Om selskapets ledelse.

Selskapet fikk ny styreleder ved siste generalforsamling. Det har vært stor stabilitet i styret, og tidligere styreleder har hatt funksjonen siden 2003.

Styrefunksjon	Styret valgt på ordinær generalforsamling 15. juni 2015
Styreleder	Per Christian Voss
Styremedlem	Mai-Lis Stordal Sveinung Olavsens Flaaten Torunn Vigmostad Steinhaug Øyvind Odden Terje Hegna

Styret velges av generalforsamlingen. Styreleders honorar er kr. 80 000, og de andre styremedlemmene får kr. 40 000.

Jon Terje Veseth er selskapets daglige leder. Lønn til daglig leder var i 2014 kr 722 472,- ifølge selskapets årsregnskap. Det er opplyst at daglig leder i to måneder var lønnet av et datterselskap. Daglig leder er også kontaktperson/daglig leder i Vannfronten eiendom AS og Notodden industriselskap AS.

Organisasjon

Selskapet har tre ansatte fordelt på 2,5 årsverk.

Notodden utvikling AS er ifølge årsmeldingen for 2014 inne med aksjekapital i følgende selskaper:

Selskap	Eierandel	Selskap	Eierandel
Notodden Industriselskap AS	100 %	Bolkesjø Eiendom AS	22,7 %
Gnisten Inkubator AS	100 %	Telemark Teknologipark AS	15 %
Notodden Jernbanesenter AS	100 %	Juke Joint Studio AS	22 %
Telemarksgalleriet AS	60 %	Haukelivegen AS	5,6 %
Rossebu Næringsområde AS	50 %	Norsk Bane AS	1 %
Notodden i Sentrum AS	39,8 %	Notodden Technology Group AS	2 %
Historiske togreiser AS	30 %	Kitron	

Økonomisk stilling

Notodden Utvikling AS		
Nøkkeltall	2014	2013
Alle tall i hele 1000		
Resultatregnskap		
Driftsinntekter	8 030	7 816
Driftsresultat	11	194
Årsresultat	201	255
Resultatgrad i %	0,1	2,5
Balanseregnskap		
Sum eiendeler	7 362	6 995
Egenkapital:	6 439	6 238
Innskutt egenkap.	200	200
Opptjent egenkap.	6 239	6038
Sum gjeld	923	772
Likviditetsgrad 1	1,19	1,43
Gjeldsgrad	0,1	0,1
Totalrentabilitet i %	2,8	3,7

I 2014 hadde selskapet et lite overskudd og i 2013 var overskuddet noe høyere. Selskapet har ikke avkastning som formål. Den største driftsinntekten til selskapet er overføring av avkastning fra kommunens næringsfond.⁶ Selskapet fikk overført 6,35 millioner i 2013 og 6,6 millioner i 2014. I tillegg får selskapet prosjektmidler etter søknad fra fylkeskommunen og Innovasjon Norge. Virksomheten er solid med en lav gjeldsgrad, men likviditetsgraden har falt noe og ligger lavere enn det som er anbefalt.

For å få et helhetlig bilde av den økonomiske stillingen må man se på konsernet som helhet. Datterselskapene er ikke omfattet av denne kontrollen.

⁶ Overføringen er hjemlet i fondets vedtekter.

3 Om eierkommunen

3.1 Rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteresser

Har kommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteressene sine i Notodden Utvikling AS?

3.1.1 Fakta om eierskapsmelding og eierstrategi

Kommunen har en eierskapsmelding (vedtatt av kommunestyret 15.03.12 i sak 20/12) og en eierstrategi for Notodden Utvikling AS (vedtatt av kommunestyret 14.03.13 sak 13/13). Selskapet opplyser at de er gjort kjent med både eierskapsmelding og eierstrategi og at de har vært involvert i utarbeidelsen av disse dokumentene.

Eierskapsmelding

I eierskapsmeldingen har kommunen nedfelt retningslinjer for styring, oppfølging og evaluering av sine eierinteresser i selskap. Retningslinjene er i hovedsak i tråd med anbefalingene for eierstyring fra KS, men på noen områder er de ikke i tråd med anbefalingene.

Kommunen har nedfelt at instruksjoner/signaler fra kommunestyret gjelder for kommunens representanter i eierorganet, herunder for styremedlemmer. Vi vil påpeke at et styremedlem innehar et personlig verv som medfører et personlig ansvar. Medlemmer av et styre kan ikke instrueres av selskapets eiere.

I eierskapsmeldingen er det nedfelt at det i selskap med sektorpolitiske målsettinger bør vurderes om styrets medlemmer bør ha nær tilknytning til kommunens politiske og administrative ledelse. KS anbefaler at ordfører og rådmann ikke sitter i styret. Bakgrunnen for anbefalingen er hensynet til habilitet, at kommunen kan få utfordringer ved behandling av saker som gjelder selskapet. Både eierrepresentant og rådmann opplyser at det ikke er noen i styret som har hatt dette. Eierrepresentanten opplyser at styreleder nå er valgt inn i kommunestyret og at ny leder skal bli valgt.

I eierskapsmeldingene er det fastlagt rammer for politiske avklaringer i forkant av møter. Kommunen har lagt til grunn at eierrepresentant melder sak til ordfører, som er ansvarlig for avklaringer og skal så langt som mulig rådføre seg med partienes gruppeledere og rådmann. Saken kan fremmes for formannskapet som foretar nødvendig avklaring. Ved hastesaker er det ikke lagt opp til behandling i

formannskapet. KS anbefaler at eierutøvelsen speiler kommunestyrets samlede (flertallets) beslutning. Dessuten at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierrepresentantene og kommunestyret i forkant av generalforsamlingen.

Eierskapsmeldingen omtaler ikke krav til folkevalgtopplæring knyttet til eierstyring. I egenerklæring fra eier er det opplyst at det ikke er etablert tilbud om opplæring av og informasjon om eierstyring til folkevalgte eierrepresentanter i kommunen. KS anbefaler at kommunen som del av folkevalgtopplæringen gjennomfører obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer.

I eierskapsmeldingen er det heller ikke fastsatt hvem som er ansvarlig for styreopplæring. KS anbefaler at kommunen sikrer opplæring av styremedlemmer. Det gis ikke opplæring til styremedlemmer i kommunens selskaper i kommunal regi. Styret i NUAS opplyser at de selv i forbindelse med egevalueringen gjør vurderinger av behov for opplæring.

Ifølge kommunens delegasjonsreglement har ordfører fullmakt til å utøve eierrettigheter i selskaper der kommunen er eneeier og medeier, og til å representere kommunen i selskapenes generalforsamling. Saker av prinsipiell karakter skal likevel først tas opp til politisk behandling. Denne delegasjonen kan omtales i eierskapsmeldingen. Det er ordfører som representerer kommunen på generalforsamling i NUAS. KS anbefaler at det er sentrale politikere som oppnevnes til eierrepresentanter i eierorganet.

Eierstrategi

I eierskapsmeldingen er det lagt til grunn at det skal utarbeides eierstrategier for selskapene kommunen eier. Kommunestyret har 14.03.13 vedtatt følgende eierstrategi:

*Notodden utvikling AS skal fremme næringsutvikling og direkte næringsrelatert stedsutvikling i Notodden kommune i tråd med kommunens mål for utviklingen. Arbeidet skal drives på non profitt grunnlag. Selskapet skal ikke maksimere avkastning eller akkumulere verdier, og virksomheten skal over tid gå i balanse. Det skal ikke utbetales utbytte.
Det skal utvikles styringsparametre knyttet til årsplan, strategi og langsiktige mål som forelegges generalforsamlingen.*

3.1.2 Vurdering

Har kommunen rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteressene sine i Notodden Utvikling AS?

Kommunen har gjennom vedtatt eierskapsmelding og eierskapsstrategi etablert rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteressene i NUAS. I eierskapsmeldingen har kommunen lagt til grunn noen rutiner som ikke er i tråd med anbefalingene som er gitt. For å bidra til god rolleforståelse, bør eierskapsmeldingen være tydelig på at kommunen som eier kan ikke instruere medlemmer av styret, annet enn gjennom selskapets vedtekter. Styremedlemmer kan eventuelt byttes ut. I eierskapsmeldingen bør kommunen også følge opp anbefalingen fra KS om at politisk og administrativ ledelse i kommunen ikke bør sitte i styret til selskap kommunen eier. Dessuten bør kommunen legge til rette for at avklaringer i forkant av generalforsamling tas med kommunestyret, alternativt formannskapet om de er delegert denne oppgaven.

Kommunen bør sikre at egne eierrepresentanter får god opplæring. God opplæring vil være viktig for å sikre best mulig oppfølging av egne eierinteresser. Siden eierskapsmeldingen legger rammer for oppfølging og evaluering av eierinteressene, vil det være naturlig at opplæring også omtales her. Det kan også være naturlig å fastslå hvem som skal ha ansvar for opplæring av styret.

Oppfølgingen av eierskapsmeldingen og eierstrategien omtales nærmere i punkt 3.2.

3.2 Blir vedtak, rutiner, lovkrav og etablerte normer fulgt?

3.2.1 Hvordan er eierskapsmeldingen fulgt opp?

Eierstrategi

I eierskapsmeldingen er det lagt føringer for hva eierstrategien skal inneholde. Disse er i hovedsak fulgt, men eierstrategien omhandler ikke rapporteringsrutiner til kommunen. Et punkt i strategien er at det skal utvikles styringsparametre i tilknytning til årsplan, strategi og langsiktige mål. Disse skal danne grunnlag for evaluering og oppfølging av eierskapet og legges fram for generalforsamlingen årlig. Det er ikke utarbeidet slike styringsparametre. Det er heller ikke presisert hvem som har ansvar for å utarbeide slike styringsparametre.

Vedtektene er i hovedsak i tråd med eierstrategien til kommunen. I vedtektene er vektleggingen av næringsrelatert stedsutvikling fanget opp. Imidlertid er det ikke

omtalt i vedtektene at arbeidet i NUAS skal være i tråd med kommunens mål for utviklingen, slik kommunen har nedfelt i egen eierstrategi.

I dokumentet som omhandler eierstrategien er det lagt til grunn at NUAS skal være en pådriver til gjennomføring av næringsplanen («Mål for utviklingen»), samt initiere og bistå i aktiviteter som bidrar til økt nærings- og stedsutvikling. Det er dessuten påpekt et behov for mer politisk styring av deler av arbeidet med stedsutvikling. Forslag om endring av vedtekter ble fremmet i samme sak som eierstrategien. Vedtektsendringen ble grunnlagt i et ønske om å reddyret selskapets rolle som kommunens virkemiddel innen næringsutvikling.

Vi ser at grensegangen mellom næringsrelatert stedsutvikling og annen stedsutvikling er uklar. Eksempelvis kan området kultur og opplevelser være knyttet til næringsaktivitet, men det kan også være ikke-kommersielle tiltak rettet mot å få folk til å bosette seg i kommunen. I så fall er det et område som kommunen etter vedtektsendringen skal ha ansvar for. Rådmannen opplyser at roller og ansvarsdeling i arbeidet med stedsutvikling fortsatt er uklart. Det har ikke vært iverksatt tiltak for å tydeliggjøre hva som er næringsrelatert stedsutvikling. Kommunen oppretter nå et politisk utvalg, som bl.a. skal ha ansvar for stedsutvikling. Mandatet dette utvalget får, mener rådmannen vil gi grunnlag for å få på plass en tydeligere rolle og ansvarsdeling i arbeidet med stedsutvikling.

Informasjon om aktiviteter i årsmeldingene viser at det ikke er noen endring i selskapets engasjement i arbeidet med stedsutvikling fra 2012 til 2013 og 2014. Ved behandling av handlingsplan for 2015 har styret lagt til grunn at fokus for stedsutvikling er kultur og opplevelser, salgbare verdensarvopplevelser, utvikling og oppfølging av Vannfronten eiendom, samt utvikling av regionalt samarbeid.

Kommunestyret vedtok i saken om eierstrategi, at kommunen i samarbeid med NUAS skulle utvikle en næringsstrategi for kommunen. Dette arbeidet har ikke startet.

Aksjonær-/eieravtale

I eierskapsmeldingen har kommunen lagt til grunn at det bør utarbeides en aksjonær-/eieravtale som beskriver forholdet mellom eierne, informasjon til eierne utenom generalforsamling og selskapets virksomhet og valg av styre. Hverken selskapet eller eierrepresentanten har kjennskap til at det er utarbeidet en slik avtale for NUAS.

Eierskapssekretariat

I eierskapsmeldingen er det lagt opp til at rådmannen skal opprette et eierskapssekretariat. Dette er ikke gjort. Rådmannen gir imidlertid eierrepresentanten råd og veiledning i forbindelse med utøvelse av eierskap, og rådmannen er saksbehandler i saker som gjelder kommunale selskap.

Rapportering og avklaring av rammer

Rutinene for politisk avklaring i forkant av møter i selskapene omhandler som nevnt tidligere ikke avklaringer med kommunestyret. Det er lagt opp til at en avklaring kan bli gjort i formannskapet, men rutinene legger ikke opp til at dette er nødvendig. I tillegg står det i eierskapsmeldingen at det skal etableres prosedyrer og rutiner for å fange opp politiske signaler fra kommunestyrets representanter til representantene i generalforsamling i forkant av generalforsamlingen. Det skal også lages rapporteringsrutiner fra generalforsamling til kommunestyrets representanter.

Ordfører, som eierrepresentant i NUAS, har hatt som praksis å sende generalforsamlingsdokumenter til kommunestyrets medlemmer på e-post i forkant. Slik sett har de en mulighet til å komme med kommentarer som eierrepresentanten tar med seg på generalforsamling. Dette gjøres utenom møter i kommunestyret. Kommunestyret som organ har dermed ikke mulighet til å gi uttrykk hva som er kommunestyrets syn på saker som skal behandles på generalforsamlingen. Protokoll fra generalforsamlingen distribueres på samme måte.

Kommunen har også satt krav til selskap kommunen eier om å gi dekkende informasjon i god tid. Innkalling og saksdokumenter til generalforsamling bør sendes minst fire uker før generalforsamlingen. Dette er ikke nedfelt i vedtektene til NUAS. Aksjeloven § 5-10 setter krav om skriftlig innkalling senest en uke før. I den perioden vi har undersøkt er innkalling sendt i tråd med kravene kommune har satt i eierskapsmeldingen.

Selskapet informerer eierne gjennom egen årsmelding. Selskapets årsmelding blir lagt ved kommunens årsregnskap og årsmelding når disse behandles politisk. Innkalling til styremøter sendes rådmannen, som også møter som observatør i selskapets styremøter. Styret opplyser at administrerende direktør har tett dialog med rådmann og ordfører utover formelle møter, samt at formannskapet tidvis blir informert. Dette ble sist gjort i 2014.

I egenerklæring fra eier får vi opplyst at ordfører, som eierrepresentant i NUAS, rapporterer til formannskapet i spesielle tilfeller.

Det har ikke vært fremmet saker for kommunestyret knyttet til selskapets generalforsamlinger.

I eierskapsmeldingen er det lagt opp til at kommunen i tillegg til oppfølging gjennom de lovfestede organene kan gjennomføre eiermøter. Det er presisert at eiermøtene er uforpliktende for selskapets organer. Kommunen har hatt sporadiske møter med selskapet der ordfører og rådmann har vært tilstede. De andre eierne har ikke vært invitert og møtene mellom kommunen og selskapet har slik sett en uklar status.

I eierskapsmeldingen er det nedfelt at det skal være et årlig kommunestyremøte hvor rapportering fra selskapene skal samles og kommunens eierstrategi drøftes samlet. I perioden vi har undersøkt har dette ikke vært gjort.

Valg av styremedlemmer

Kommunen har i egen eierskapsmelding lagt opp til at det skal etableres prosedyrer og rutiner bl.a. for framgangsmåte ved nominasjon av styrerepresentanter og valg av styre. Dette er ikke gjort for NUAS. Praksis i selskapet er at de to minoritetsaksjonærene innstiller ett styremedlem hver. Kommunens eierrepresentant pleier å innstille de resterende styremedlemmene, etter avklaring med gruppelederne i kommunestyret. Denne praksisen er ikke beskrevet i vedtekter eller avtale. Det eksisterer ikke noen formell valgkomite for selskapet, men eierrepresentanten opplyser at det skal bli nedsatt en slik komite. Kontrollutvalget har anbefalt dette for kommunestyret i KU-sak 19/15.

I eierskapsmeldingen er det lagt opp til at styrene bør ha varamedlemmer i numerisk rekkefølge og at 1. vara bør kalles inn til møter for å sikre kontinuitet. Styret i NUAS har ikke varamedlemmer.

Kommunen har i eierskapsmeldingen lagt til grunn at styresammensetningen skal kjennetegnes av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Det er videre påpekt at styret må velges ut fra selskapets behov og styrets totale sammensetning.

Det er ikke nedfelt kriterier for valg av styre i NUAS sine vedtekter. Vedtektene fastsetter antall medlemmer og at begge kjønn skal være representert med minst to medlemmer. Fra 2013 bestemmer vedtektene at styremedlemmer og styreleder ikke kan sitte lenger enn 8 år. Utover dette regulerer ikke vedtektene valg av styre. Styret opplyser at det er et prinsipp at styret ikke skal ha politisk representasjon.

KS anbefaler at det vedtektsfestes bruk av valgkomite for å sikre sammensetning av styre med komplementær kompetanse i tråd med eiers formål med selskapet.

Styrevervregisteret

I eierskapsmeldingen er det en forventning om at kommunale selskap knytter seg til styrevervregisteret. Ett av styremedlemmene i NUAS er registrert i styrevervregisteret.

Styreinstruks og evaluering

Kommunen har nedfelt i eierskapsmeldingen at kommunen skal utarbeide styreinstruks. En styreinstruks utarbeides normalt av styret selv, eventuelt av generalforsamlingen. Aksjeloven § 6-13 regulerer kravet om styreinstruks for selskap som har ansattrepresentanter i styret. Her framgår det hva en slik instruks skal regulere, og at det er styret som fastsetter den. I NUAS har styret selv utformet en styreinstruks som ble vedtatt i 2007.

Eierskapsmeldingen omtaler ikke krav til egnevaluering av styret. Styret i NUAS gjennomfører årlig egnevaluering.

Egenregi

Kommunen har nedfelt at det bør fremgå av vedtekter eller selskapsavtale om selskap skal utføre oppgaver etter egenregiprinsippet eller konkurranseeksponeres. Dette fremgår ikke av NUAS sine vedtekter og vi har ikke sett at dette er nedfelt i noen avtale. Det er ikke beskrevet om selskapets tilskudd fra kommunen er betaling for ytelse til kommunen (gjennomføring av kommunens næringspolitikk og gjennomføring av konkrete prosjekter), eller om det er offentlig støtte uten krav om gjenytelse. Det framstår som mest sannsynlig at deler av driftsstøtten i realiteten er betaling for de tjenester NUAS utfører for kommunen, i og med at det er knyttet konkrete forventninger om gjenytelse og måloppnåelse til støtten. Mens deler av tilskuddet brukes til å gi støtte til annen virksomhet. Det at selskapet også har private eiere gjør at selskapet ikke kan utføre tjenester for Notodden kommune i egenregi. Kommunen må følge reglene om offentlige anskaffelser når kommunen kjøper tjenester fra selskapet.

Hvis kommunen mener at det ytes støtte til selskapet uten krav om gjenytelser, bør det vurderes om selskapets aktiviteter er av en slik art at reglene om offentlig støtte trer inn. Vi har ikke kontrollert hvorvidt kommunen har overholdt reglene om offentlige anskaffelser og lov om offentlig støtte knyttet til overføringene til selskapet.

3.2.2 Vurdering – Hvordan er eierskapsmeldingen fulgt opp

Eierstrategi

Det er punkter i eierstrategien som ikke har blitt fulgt godt nok opp. Kommunen har ikke sikret at det er utviklet styringsparametere som grunnlag for evaluering og oppfølging av eierskapet. Dessuten har ikke kommunen sikret at det er utarbeidet en næringsstrategi, slik kommunestyret fattet vedtak om. Dette gjør at styringsgrunnlaget selskapet har å forholde seg til er overordnet og ikke oppdatert.

Det er til en viss grad samsvar mellom formålet i kommunens eierstrategi og formålet i selskapets vedtekter. I kommunens eierstrategi framgår det også at kommunens planer på nærings- og stedsutvikling skal ligge til grunn for selskapets virksomhet. Dette framgår ikke av selskapets vedtekter, men selskapet følger dette opp i praksis.

Det er ikke entydig at selskapet har dreid egen virksomhet i tråd med vedtektsendringen om næringsrelatert stedsutvikling i 2013. Grensegangene mellom næringsrelatert stedsutvikling og annen stedsutvikling kan imidlertid være uklar, slik det også er påpekt i saksframlegget til eierstrategien. Vi har ikke grunnlag for å si at virksomheten er i strid med vedtektene.

Aksjonær-/eieravtale

Det er ikke utarbeidet en aksjonæravtale slik kommunen har lagt til grunn at det skal gjøres i eierskapsmeldingen. I en slik avtale kunne eierne sikret en fast struktur på informasjon som blir gitt utenom generalforsamling. Her kunne en også fastlagt om eierne skal nominere «sine» styremedlemmer, med gjensidig forpliktelse til å stemme på disse på generalforsamling.

Rapportering og avklaring av rammer

Selskapet gir kommunen informasjon både gjennom årsmelding og dialogen selskapet har med rådmann og ordfører, samt at rådmann blir orientert om styremøtene. Det framstår som at kommunen både har rollen som eier, som oppdragsgiver og som samarbeidspart i forhold til selskapet. Det er viktig at både kommunen og selskapet er bevisst kommunens roller. I situasjoner der kommunen opptrer som eier, skal selskapet forholde seg likt til **alle** eierne. Når kommunen opptrer som f.eks. oppdragsgiver kan selskapet forholde seg bare til kommunen.

Møtene med representanter for kommunen og rådmannens observatørstatus i styret bør derfor være avklart i styrende dokumenter for selskapet eller i aksjonæravtale.

Selskapet har forholdt seg til kommunens eierskapsmelding og fulgt opp kravet om å sende innkalling til generalforsamling fire uker før. Dersom kommunen ønsker at selskapet skal være forpliktet til dette, bør det nedfelles i vedtektene.

Det er fast praksis for at kommunestyremedlemmene blir orientert i forkant og etterkant av generalforsamlingen til NUAS. Dette kan til en viss grad være i tråd med bestemmelsene i eierskapsmeldingen, fordi det her er lagt til grunn rapportering til kommunestyrets representanter og ikke til kommunestyret som organ. Kommunestyret er kommunens øverste organ, og er eieren av aksjene i NUAS. Det er kommunestyret som har besluttende myndighet og kan binde kommunen. Derfor er det kommunestyret som organ som bør bli orientert. Saker til generalforsamlingen bør derfor behandles av kommunestyret i møte, jf. møteprinsippet kommuneloven § 30. På den måten vil kommunen sikre at eierutøvelsen speiler kommunestyrets samlede beslutning, jf. anbefalingen fra KS. Kommunen bør sikre at det etableres prosedyrer og rutiner for dette.

Kommunen har ikke etablert et årlig møte der kommunestyret får rapportering fra selskapene samlet og kommunens eierstrategi blir drøftet, slik eierskapsmeldingen legger opp til. Et slikt møte kan være et viktig tiltak for å sikre en god dialog mellom kommunestyret og kommunens eierrepresentanter.

Eiermøter kan være et tiltak for å sikre løpende dialog. Til slike møter skal alle eierne være invitert.

Valg av styremedlemmer

NUAS har en styresammensetning som tilfredsstillende kravene satt i lov og vedtekter.

Styret i NUAS har ikke hatt varamedlemmer i numerisk rekkefølge, slik det er lagt opp til i eierskapsmeldingen. Kommunen bør søke å få vedtektsfestet bruk av numerisk vara til styre, i tråd med egen eierskapsmelding.

Kommunen bør sikre at det etableres prosedyrer og rutiner for nominasjon til og valg av styremedlemmer, i tråd med eierskapsmeldingen. Selskapet har ikke hatt en valgkomite, slik KS anbefaler. Kommunen bør søke å vedtektsfeste bruk av valgkomite for styret. Generalforsamlingen bør vedta kriterier for styresammensetning og valgkomiteen bør levere et begrunnet forslag om styre som grunnlag for eierorganets valg.

Styrevervregisteret

Forventningen om at styret skal knyttet seg til styreregisteret er bare fulgt opp av ett av styremedlemmene. Kommunen bør sikre at denne forventningen er godt kjent av selskapet.

Styreinstruks og evaluering

Kommunen har i eierskapsmeldingen lagt opp til at eier skal utarbeide styreinstruks. I NUAS er det styret som har utarbeidet styreinstruks. Dette er i tråd med anbefaling fra KS.

3.2.3 Andre vedtak, rutiner, lovkrav og normer

Næringsfondet

Den største delen av inntektene NUAS har er avkastningen fra kommunens næringsfond. Næringsfondet ble etablert i 1991. Hovedformålet med næringsfondet er å støtte og fremme nærings- og stedsutvikling i Notodden kommune. I 1993 ble den første nærings- og stedsutviklingsplanen for kommunen utarbeidet, og den er siden blitt rullert og er i dag erstattet av «Mål for utviklingen». «Mål for utviklingen» viser kommunens viktigste langsiktige oppgaver i planperioden 2007 – 2018 på de fire områdene næring, opplevelse, kunnskap og helse. Planen er delt i to, der første del er kommuneplanenes samfunnsdel som omhandler mål for kommunen. Andre del viser de kommunale strategiene for å nå målene.

Fondskapitalen er et hjemfallsfond.⁷ Kommunestyret har vedtatt vedtekter for næringsfondet som sist ble justert i april 2014. Ifølge vedtektene skal avkastningen brukes til å støtte og fremme nærings- og stedsutvikling i kommunen. Prosjekter som bidrar til bedre sysselsettingsmuligheter for kvinner og ungdom bør prioriteres. Denne prioriteringen er ikke omtalt i eierstrategien til kommunen for NUAS eller i styrende dokument for selskapet.

Vi kjenner ikke til andre styrende vedtak enn endring av vedtektene og vedtak om eierstrategi med tilhørende vedtak om å utvikle en næringsstrategi for kommunen.

⁷ Det er fastlagt rammer for vedtekter for denne type fond, jf. Rundskriv H-2011-1 Standardvedtekter for kommunale næringsfond gitt i vannkraftsaker (kraftfond og hjemfallsfond). Vi har ikke undersøkt bruken av fondsmidlene og om den er i tråd med de krav som er satt.

3.2.4 Vurdering - andre vedtak, rutiner, lovkrav og normer

Det er ikke helt samsvar mellom vedtektene for næringsfondet og vedtektene for NUAS, ved at prioriteringen av kvinner og ungdom ikke er nedfelt i styrende dokumenter for selskapet. Kommunen bør vurdere om disse prioriteringene er viktige for næringsarbeidet i kommunen, og om dette er prioriteringer kommunen som eier ønsker at selskapet skal følge.

4 Næringsarbeid og stedsutvikling

4.1 Føringer for næringsarbeidet

Har kommunen gjennom sitt eierskap gitt føringer for næringsarbeidet som Notodden Utvikling AS driver?

Gjennom vedtektene har selskapets eiere presisert at selskapet skal jobbe med næringsrelatert stedsutvikling og næringsutvikling. I tillegg har kommunen nedfelt i sin eierstrategi at næringsarbeidet skal være i tråd med kommunens mål.

Notodden kommune har ikke en egen næringsplan, men kommunens overordnede næringsstrategi er omtalt som en av fire kommunale sektorstrategier i «Mål for utviklingen». Dette forholder selskapet seg til ved at «Mål for utviklingen» fungerer som overordnet strategidokument for selskapet.

Vi kan ikke se at generalforsamlingen i perioden har gitt føringer for næringsarbeidet som selskapet driver. Selskapet omtaler fokusområder for kommende år i årsmeldingen, som behandles av generalforsamlingen.

Selskapet har over tid hatt fokus på at de i samarbeid med kommunen og andre sentrale aktører skal utarbeide ny strategisk næringsplan for kommunen. Dette har vært satt opp som mål for selskapet i 2013, 2014 og 2015, jf. selskapets årsmeldinger. Selskapet fremmet også innspill om rullering av «Mål for utviklingen» da den kommunale planstrategien ble behandlet, jf. kommunestyresak 52/12. I dette saksframlegget vurderer rådmannen at selskapet etterlyser planer på et mer direkte handlingsnivå, på nivået under «Mål for utviklingen». Rådmannen trekker frem muligheten for å innbefatte et handlingsprogram for NUAS i arbeidet med kommunens årlige økonomiplan/ handlingsprogram, slik det har vært tidligere. Rullering av kommunens handlingsprogram er lagt inn i planprogrammet. Det er til nå ikke utarbeidet en slikt handlingsprogram.

4.1.1 Vurdering

Kommunen har gitt noen overordnede føringer for næringsarbeidet, primært gjennom dokumentet «Mål for utviklingen». Kommunen har imidlertid ikke fulgt opp eget vedtak om å utarbeide en ny næringsstrategi. Det at selskapet også etterlyser en strategiske næringsplan, mener vi viser at gjeldene strategidokument ikke er godt nok egnet som strategidokument for selskapet.

Operasjonaliseringen av «Mål for utviklingen» er lagt til selskapet ved styret. Dette er en naturlig konsekvens av valgt organisering. Styret er ikke underlagt direkte politisk styring, men er pliktig å ivareta selskapets interesser og sikre at driften er i tråd med vedtektene. Kommunen som eier kan bare gi føringer for selskapets arbeid gjennom generalforsamlingen og vedtektene. Eventuelle dokumenter som kommunen ønsker skal være førende for selskapet, som en kommunal næringsstrategi, må forankres i eierorganet, generalforsamlingen.

4.2 Koordinering av arbeidet med stedsutvikling

Har kommunen gjennom sitt eierskap sikret koordinering av arbeidet med stedsutvikling i kommunen?

Som vi har påpekt tidligere har selskapet nå fått ansvar for næringsrelatert stedsutvikling. I saksgrunnlaget⁸ for vedtektsendringen er det presisert at kommunen i tillegg kan velge å involvere NUAS som en utfører i stedsutviklingsprosjekt kommunen har ansvar for og er prosjekteier. Dette er gjort i flere prosjekt. Kommunen har da rollen som oppdragsgiver/prosjekteier og ikke eier av selskapet. Grensegangen mellom næringsrelatert stedsutvikling og annen stedsutvikling er uklar. Rådmannen opplyser at det ikke har blitt noen bedre rolleavklaring mellom selskapet og kommunen om arbeidet med stedsutvikling etter vedtektsendringen i 2013.

I den perioden vi har undersøkt har ikke generalforsamlingen gitt noen føringer for hvordan selskapet skal jobbe med stedsutvikling, eller hvilke prosjekt det er naturlig at selskapet er engasjert i. Selskapet har gjennom årsmeldingene orientert om prosjekt de er engasjert i.

Etter vedtektsendringen ble det etablert et utviklingsforum. Utviklingsforum består av ordfører, rådmann, plansjef, kultursjef, NAV-leder og teknisk sjef, samt daglig leder i NUAS. Selskapet opplyser at forumet skal bidra til å koordinere arbeidet med stedsutvikling. Forumet er et uformelt kontaktorgan mellom kommunens administrasjon og selskapet, og hensikten er å sikre informasjonsutveksling om arbeidet med stedsutvikling. Ingen av de andre eierne av selskapet deltar. Forumet har møter hver eller annenhver måned. Det lages korte referat som kun distribueres til deltakerne.

⁸ Sak 13/13 i kommunestyret

Administrasjonen i kommunen har også samordningsmøter/kontaktmøter med NUAS når det er interessenter til eiendom som Vannfronten eiendom AS eier, som tidligere var eid av Tinfos Jernverk. Rådmannen opplyser at kommunen og NUAS på denne måten koordinerer arbeidet med stedsutvikling for disse områdene.

Vurdering

For å få til god koordinering er det det nødvendig med klarhet i hvem som har ansvar for hva. Tilbakemeldingen fra kommunens administrasjon tyder på at vedtektsendringen ikke har avklart roller og ansvarsdeling. Vi har ikke sett at kommunen eller eierorganet har gitt andre føringer som kan bidra til klarhet i ansvarsdeling og roller for selskapet og kommunens organisasjon. Etter vår vurdering er det heller ikke klart hvilken rolle kommunen har overfor selskapet i koordineringsarbeidet – om det er rollen som eier eller rollen som oppdragsgiver.

Utviklingsforum kan sikre informasjonsutveksling mellom kommuneadministrasjonen og selskapet, og dermed gi grunnlag for koordinering, eller avdekke behov for koordinering. Utviklingsforum kan imidlertid ikke gi føringer for selskapets arbeid, og har ikke noen formell rolle i koordineringsarbeidet.

Etter vår vurdering er det enklere for kommunen å sikre koordinering av arbeidet med stedsutvikling gjennom klare bestillinger til selskapet fra kommunen som oppdragsgiver enn gjennom eierrollen.

5 Anbefalinger

Med utgangspunkt i de funn som er gjort i denne selskapskontrollen anbefaler vi at kommunen:

- følger opp vedtaket om å utarbeide en strategisk næringsplan,
- vurderer om eierstrukturen i NUAS AS er hensiktsmessig,
- har en gjennomgang av eierskapsmeldingen og foretar nødvendige justeringer,
- sikrer at folkevalgte representanter får opplæring i eierskap i tråd med anbefalingene om godt eierskap,
- treffer tiltak for å sikre at føringer i eierskapsmeldingen blir gjennomført:
 - etablerer en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierrepresentanten og kommunestyret som organ i forkant av generalforsamlingen,
 - sikrer at rapportering fra selskapene og kommunens eierstrategi drøftes årlig i kommunestyret i tråd med eierskapsmeldingen,
 - sikrer at kommunens generelle eierskapsmelding er kjent av selskapet og at den følges bedre opp,
- vurderer om eierskapsmeldingen og etablert praksis tilsier vedtektsendring for selskapet når det gjelder:
 - valgkomite og vararepresentanter
 - frist for innkalling til generalforsamling
 - rådmannens observatørstatus i styret
 - ansvar for å jobbe etter kommunens planer på området

Vedlegg

Vedlegg 1 – Formler for beregning av nøkkeltall

Vedlegg 2 – Eventuelle kommentarer til rapporten fra eiere(en)/selskapet.

Vedlegg 3 – KS anbefalinger for godt eierskap

Formler benyttet ved beregning av nøkkeltall:

Resultatgrad i %	(Driftsresultat x 100) / Sum driftsinntekter <i>Resultatgraden er et mål på hvor stort driftsresultatet er i forhold til omsetningen.</i>
Likviditetsgrad 1	Sum omløpsmidler / Sum kortsiktig gjeld <i>Likviditetsgrad 1 måler bedriftens evne til å dekke betalingspliktene etter hvert som de forfaller. Likviditetsgrad 1 bør være større enn 1,5.</i>
Gjeldsgrad	Sum gjeld / Sum egenkapital <i>Gjeldsgraden viser hvor stor gjelda er i forhold til egenkapitalen. En gjeldsgrad på 1 vil si at bedriften har like stor gjeld som egenkapital. En kan si at jo mindre dette forholdstallet er, jo mer solid er bedriften.</i>
Totalrentabilitet i %	(Driftsresultat + finansinntekter) x 100 / Gjennomsnittlig totalkapital <i>Totalrentabiliteten viser bedriftens avkastning på den totale kapitalen som er bundet i bedriften. Er altså et mål på avkastningen på selve eiendelene, og representerer et viktig nøkkeltall ved lønnsomhetsberegning.</i>

Høringsuttalelse

Notodden Utvikling

Telemark Kommunerevisjon IKS
Postboks 83
3833 BØ I TELEMARK

Att:

Notodden, 25. november 2015

Eierskapskontroll - Notodden Utvikling AS/Notodden kommune - høring

Vi viser til eierskapskontroll bestilt av kontrollutvalget i Notodden kommune og utført av Telemark kommunerevisjon

Vi synes det har vært en god prosess hvor vi som selskap har blitt trukket med i arbeidet, og fått anledning til å komme med våre synspunkt, bemerkninger og kommentarer, noe som også har kommet til uttrykk i rapporten. I forhold til eierskap er selskapet bevist på at det er flere aksjonærer, og tar selvsagt hensyn til dette. Notodden Næringsforening som eier 2,5 % av selskapet er opphørt, og det arbeides for at disse aksjene overføres til de øvrige aksjonærer, eventuelt andre.

Samtlige av eierne er representert i selskapets styre. På generalforsamlingen blir eierne orientert om selskapets aktiviteter og økonomiske resultater og framtidsutsikter.

I forhold til selskapets oppgaver og funksjoner synes vi det bør nevnes at det i vedtektene går frem at ved oppløsning av selskapet skal eventuelle verdier tilfalle Notodden kommune etter at øvrige aksjonærer er utløst til pari kurs.

De fleste av de funn som er gjort (avvik) har vi notert at er rettet mot Notodden Kommune som en av våre eiere. Vi finner det mest naturlig at de selv kommenterer disse avvikene.

I forhold til de anbefalinger som det blir pekt på vil vi i nært samarbeid med Notodden Kommune ta tak i dette etter hva som er praktisk mulig å få på plass

Med vennlig hilsen
NOTODDEN UTVIKLING AS

John Terje Veseth
Adm. direktør

Heddalsveien 11
Hydroparken bygg 90
3674 Notodden

Tlf: +47 35 02 51 30
Bankgiro: 5161.05.22185
Foretaksnr: 865 581 122

E-mail: nuas@nuas.no
www.nuas.no

KS' Anbefalinger om eierskap mm⁹

Nr. 1 Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte

- Kommuner bør som en del av folkevalgtopplæringen gjennomføre obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden. Det anbefales at kommunestyret får en oversikt over status for selskapene.

Det anbefales at det gis en oppfølging av opplæringen etter 2 år.

Nr. 2 Utarbeidelse av eierskapsmeldinger

- Kommuner anbefales å foreta en gjennomgang av virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter eller interkommunale organer, ved å lage en eierskapsmelding. Eierskapsmeldingen bør gjennomgås og revideres hvert år i kommunestyret. Eierskapsmeldingen skal gjennomgå strategier og formål for det enkelte selskap.

En eierskapsmelding bør som minimum ha tre hovedpunkter;

- 1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og interkommunale samarbeidstiltak*
- 2. Prinsipper for eierstyring*
- 3. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene.*

Interkommunale eierskapsmeldinger kan også utarbeides.

Nr. 3 Utarbeidelse og revidering av selskapsstrategi og selskapsavtale/vedtekter

- Selskapets virksomhet skal tydelig fremgå av vedtektene/selskapsavtalen. Innenfor rammen av vedtektene/selskapsavtalen bør selskapet ha klare mål og strategier. Eierne skal ha et bevisst forhold til en eventuell forventet avkastning. For selskaper som opererer innenfor et marked skal prinsippene for utbyttepolitikk klargjøres og deretter fremmes for eierorganet. Langsiktighet og samfunnsansvar bør legges til grunn for det kommunale/fylkeskommunale eierskap. Formålet i selskapsavtale/vedtekter bør vurderes med jevne mellomrom, for å se om det er behov for endringer.

Nr. 4 Vurderinger og valg av selskapsform

- Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset selskapets formål, eierstyringsbehov, markedsforhold og konkurransereguleringen, herunder regelverket om offentlig støtte.

⁹ Det er kommet nye anbefalinger i november 2015, som i hovedsak er like i innhold. Strukturen er endret, men dette er ikke tatt med i denne rapporten.

Skal selskapet ta risiko og operere i et marked bør det etableres et aksjeselskap. Der selskapet skal yte tjenester til eierne i egenregi for flere kommuner kan interkommunale selskap være en hensiktsmessig form. Der en enkeltkommune skal drive en virksomhet i egenregi, kan kommunalt foretak (KF) være en hensiktsmessig form. Stiftelser bør ikke brukes for virksomhet som krever eierstyring.

Nr. 5 Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet

- Selskaper som opererer med konkurransevirkosomhet i tillegg til monopolvirkosomhet, bør som hovedregel skille ut den markedsrettede delen av virksomheten for å unngå rolleblanding og kryss-subsidiering.

Organiseringen av konkurranseutsatt virksomhet bør så langt mulig være ledelsesmessig, personalmessig og fysisk atskilt fra monopolvirkosomheten.

Nr. 6 Tilsyn og kontroll med kommunale foretak og med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper

- Kommunestyret har både et tilsyns og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket etterleves og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollansvaret gjelder også når virksomheten er skilt ut i egne selskaper.

Nr. 7 Eierorganets sammensetning og funksjon

- For aksjeselskap og interkommunale selskaper anbefales det at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierutøvelsen skal speile kommunestyrets samlede (flertallets) beslutning. Det er viktig at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierrepresentantene og kommunestyret i forkant av generalforsamling/representantskapsmøte.

Nr. 8 Gjennomføring av generalforsamling og representantskapsmøter

- De formelle eiermøtene er generalforsamling eller representantskap. Det kan også innkalles til uformelle eiermøter, men på slike møter kan det ikke fattes vedtak som binder styret. Styret innkaller i god tid for at flest mulig av eierorganets medlemmer kan delta i generalforsamling/representantskapet og at dette blir en effektiv møteplass for aksjeeierne og styret. Bestemmelser om innkallingsfrist kan tas inn i vedtektene, og det bør her tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker.

Nr. 9 Sammensetning av styret

- Det er eiers ansvar å sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps virksomhet. Det anbefales at kommunen sikrer opplæring av styremedlemmene.

Nr. 10 Valgkomité for styreutnevning

- Ved valg av styre til selskaper organisert etter aksjeloven og lov om interkommunale selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomité. Formålet er å sikre sammensetning av styre med komplementær kompetanse og i tråd med eiers formål med selskapet. Representantskapet/generalforsamlingen velger leder av valgkomiteen. I selskap med flere eierkommuner bør valgkomiteen sammensettes slik at den reflekterer eierandel. Valgkomiteens innstilling bør begrunnes.

Nr. 11 Rutiner for kompetansevurdering av selskapsstyrene

- Eier har ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. I dette ligger det også at eier står fritt til å skifte ut styremedlemmer innenfor valgperioden. Styret selv har også et selvstendig ansvar for å jevnlig vurdere egen kompetanse i forhold til eiernes formål med selskapet, og det er derfor anbefalt en rekke rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

Nr. 12 Styresammensetning i konsernmodell

- Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styre.

Nr. 13 Oppnevning av vararepresentanter

- Der det utpekes vara til styre bør ordningen med numerisk vara benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

Nr. 14 Habilitetsvurderinger og politisk representasjon i styrene

- Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styre.

Nr. 15 Kjønnrepresentasjon i styrene

- Det er krav om representasjon av begge kjønn i styrene for både interkommunale selskap, aksjeselskap og aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner har eiermajoritet

I loven er det nå krav om 40 % kjønnrepresentasjon i styrene for både interkommunale selskap og aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner har 2/3 av aksjene.

Nr. 16 Godtgjøring og registrering av styreverv

- Kommunen bør i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmelding ha en prinsipiell diskusjon om honorar. Denne bør danne grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar, uavhengig av organisasjonsform. Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på www.styrevervregisteret.no

Nr. 17 Arbeidsgivertilhørighet i selvstendige rettssubjekter

- Det anbefales at selskapene ved utskilling av virksomhet til selvstendige rettssubjekter søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon. KS Bedrift vil være et naturlig valg for mange av disse selskapene.

Nr. 18 Utarbeidelse av etiske retningslinjer

- Eier bør påse at selskapsstyrene utarbeider, og jevnlig reviderer, etiske retningslinjer for selskapsdriften, jf. anbefalingene i pkt. 2 foran.

Nr. 19 Særlig om administrasjonssjefens rolle i kommunale og fylkeskommunale foretak.

- Administrasjonssjefens rolle som budsjettansvarlig for kommunens samlede økonomiske virksomhet, herunder foretakene, kombinert med manglende instruksjonsmyndighet overfor daglig leders disponeringer, bør være gjenstand for en samhandlingsdiskusjon ved opprettelse av foretak. Administrasjonssjefen, stedfortreder eller andre i ledende administrative posisjoner samt medlem av fylkes- og kommunalråd kan ikke sitte i styret. I kommuner med parlamentarisme kan *ikke* kommune- og fylkesråd være medlem i foretaksstyrene. Det samme gjelder administrasjonssjef/stedfortreder.